

(Urmare din pagina 14)

În fine, mutația cea mai importantă — și care dă marca spectacolului — constă în accentuarea unei piste textualizate: impulsivul și mereu gata de luptă pentru libertate (gata, deci, și pentru violență), domolinduse (în text) după ce va prelua puterea, tânărul Pasiphon, deci, va deveni (pe scenă) un tiran și mai cumplit decât fusese tatăl său. Emul fanatic al lui Diogene, cerindur-i să-i învețe și să-i conducă pe tineri în luptă, acesta din urmă, adept al nonviolentei, se va susține mereu cîntecelor de sirenă ale primului. Și cu aceasta am atins tema centrală a spectacolului: manevrele și presiunile exercitate, dintr-un sistem represiv, pentru recuperarea gînditorului și instituționalizarea ideilor sale.

Așadar, în prim plan se desfășoară incidența socială a ideii de libertate, coruperea ei în contact cu puterea, al cărei mecanism abrupt, intens vizualizat, îl simțim aproape corporal. Pe această linie se păstrează și finalul: butoiul lui Diogene, universul său, este distrus de către cei Doi Slujbași (reînviați!), două brute — mânușile de fier ale lui Pasiphon. În consens, admirabilul decor creat de Kemény Árpád privilegiază, de asemenea, spațiul social-politic al acțiunii. Oglindile și ogîndirea, aici ne spun că totul poate să fie la fel de adevărat și la fel de fals. Costumele aceluiași contribuie la sugerarea atmosferei antice; la fel, câteva elemente de decor. Altfel, scena aerată configurează spațiul problematicii, departe de orice muzeu. Casa lui Aristodem are ceva glacial și solemn. Așa e și personajul jucat de Boér Ferenc, deși, în ipocrizia lui cameleonică, nu o dată maschează intențiile draconice și duritatea sub măștile emfazei și curtoaziei. Absolventul Gáspárík Attila reușește performanța unui Pasiphon original și teruric, care, aparent nu-și face nici un rău lui Diogene, doar că îl iubește atât de imperativ, cu atîta aprindere, încît îl mistuie. Iar distrugerea fizică a butoiului nu-și decît simbolul celeilalte anihilări. Al cărei semnal ni se dă încă din prima

secvență: în umbra lui Aristodem, filosoful Aristip se degradează în Joseph K. După cum, prin „revoluția” lui Pasiphon, pe culmea societății se va zidi Castelul. Iar la poale va rătași fantoma Innegurată a iubitei lui Diogene — Buzogány Marta Gabriella — înnebunită de durere. Joc delicat, învăluitor, pe alocuri prea mult patos. Exactă și plină de feminitate — Kilyén Ilka (Femeia). Tarr László ne arată un Platon distant și rece, cam șters, dar, se știe, spectacolul este al lui Diogene — Ferenczy, care umple scena, trăindu-și intens măreția și căderea. Și frămîntările.

Prin opțiunea pentru social, poate că pe plan metafizic se mai pierde cîte ceva din profunzimea textului, dar vehemența spectacolului cîștigă. Un spectacol cu adevărat important.

Rața sălbatică

Îi urmează, cronologic, un spectacol al secției române, la fel de important, cu **Rața sălbatică** de Ibsen într-o viziune modernă, datorată lui Dan Alexandrescu.

De aceea, o certă reușită cu Ibsen nu poate decît să ne bucure. Regizorul scoate drama din cuibul restrîns al familiei și o reprojecțiază într-o perspectivă mai vastă, schimbîndu-i totodată registrul prin orientarea decisă spre grotesc. Scena e folosită în întregime. O mulțime de obiecte creează iluzia proprietății, în fond semnificativ harababura; îngheșuiala, mizeria, reificarea. Din podul scenei atîrnă cîșvirte de textile verzi — perfectă ambiguitate între pădurea sălbatică de ordinioară (ce bîntuie imaginarul bătrînului Ekdal) și pinzele de paianjen ale decreștutului actual. Costumele poartă aceleași însemne. În fine, podul: misterul și magia acestor existențe ciuntite, paradisul raței sălbatice. O scară în spirală și privirile intense ale celor urcați pe ea, ne transmută în facticea împărăție a sălbăciei visate. Totul e iluzie și deri-

zorie contrafacere. Izbîndă definitivă a surogatelor. (Acum, Traian Nițescu depășește, de departe, toate scenografiile pe care, de-a lungul anilor, le-a făcut la Tîrgu-Mureș, ca invitat al lui Dan Alexandrescu.) În acest cadru extrapolat, cum spuneam, dincolo de sinul familiei, asistăm la scene de viață mimate. Absența tragică a vieții se exhibă, deformat, în comedia aparențelor. Personajele sînt lipsite de autenticitate. Abundența discursului lor (lingvistic și gestual) nu poate masca această carență. Dimpotrivă. Abia astfel își recunosc eșecul, dar decepția lor fie că se lichefiază în logoree, fie că mai păstrează încă însemnele falsei valori. Cu o intuiție exactă, regizorul și-a dat seama că lotul lumii Ekdal-ilor este bufoneria. Însă, după gustul meu, și de astă dată găsesc ca fiind supărător, în concretizarea jocului actoricesc, excesul de comicărie care ține de efectele ieftine, uzurpînd o anumită liniște capabilă să valorizeze mai pregnant farsa tragică. Acest exces se resimte în jocul lui Aurel Ștefănescu, crește la Marinela Popescu și Ion Fiscuteanu. Fără a tulbura însă valoarea prestațiilor lor și autenticitatea spectacolului. Autenticitate estetică a unei lumi reduse la inautenticitate. Viermuind în umbra înaltului personaj, atotputernicul comerciant Werle: puterea insidioasă, îndepărtată, dar prezentă. Scurta apariție în scenă a lui Ion Săsăran, „debut” strălucit la Tîrgu-Mureș, este cu adevărat o apariție; înmărmuritoare. Bătrîn dar viguros și neînduplecat, în ursonul său negru și cu părul alb, ne amintește efectul „vizitei” din piesa lui Dürrenmatt și parcă e fantasma „bătrînei doamne” a aceluiași. O apariție terifiantă. Nu o apariție ci o prezentă, jenantă, sicutoare distructivă, este fiul bătrînului — Gregers, intrupat de un alt „debutant” la Tîrgu-Mureș, Radu Dobre Basarab. Elegant, corect ca un ostaș zelos, dar (simbolic) miop, el este tipul justițiarului. Vrea adevărul cu orice preț. (Trece și prin dramaturgia română: Camil Petrescu, D.R. Popescu, Coriolan al lui Romulus Guga.). Absolutul său este

însă, detestabil. Antipatic și josnic, acest-ari efigia în care-1 întuiește admirabil actorul. Cît despre răutatea interesată, despre care am auzit vorbinduse în legătură cu acest rol, aceasta mi se pare neesențială față de conștiința demonică a justițiarului cu orice preț (care te ucide pentru a-ți face binele!), și această latură nu corcește deloc creația durabilă a lui Basarab. Nici o pată nu întuneacă profilul dihaniei care scurmă în abdomenul despicat al unei ființe vii. Opusul acestuia este medicul Relling, care întreține iluzia, minciuna vieții. Ion Fiscuteanu își „ascultă” pacienții cu stetoscopul pus peste haine sau pe cap. Le oferă medicamente: alcool. Este decît un bufon. Chiar simpatice. Și nu știu dacă trebuie să fie simpatice. În schimb, bătrînul Ekdal (Constantin Săsăreanu) poate să ne provoace compasiunea, și actorul intrupează exact simulacrul derizoriu al locotenentului de altădată. Însă marelui simulacru și marelui bufon al spectacolului este Hjalmar. Aurel Ștefănescu îi joacă remarcabil deficitul de personalitate. Proiectele, acțiunile și revoltele lui sînt simple înscenări hazoase (și dureroase), simulacre perfecte. Radicalismul său, atît de caragialesc în fond, e curat tîmbălău și cotodăceală (concretizată, prin transfer, de Fiscuteanu). Marinela Popescu nuantează ridicolul Ginei, cu mofturi, șiretenii, ascunzișuri și răutăți femeiești. Personaj în pastă prea groasă. Menajera Doinei Preda aduce, și prin costum, o pată de culoare în cenușul casei Ekdal. Sfidare, calcul și rapacitate, bine temperate psihologic. Dar se simte o forțare a vocii. Mișcări și gesturi exacte (în stilul voit apăsător). Florentina Mocanu, încă studentă în anul al III-lea, ne-a încîntat prin suavitatea prezenței și prin drămuirea atentă a trăilor preacuratei Hedvig, o Iphigenie jertfită pe altarul unor zei morți. Interpretare fără cusur.

Prin aceste două spectacole, Teatrul Național Tîrgu-Mureș înscrie două înfăptuiri de prestigiu pe harta teatrală a țării.

Despre fotbal cu adevărat Sfîrșit de an

De foarte mulți ani nu a mai fost atîta zăpadă în noiembrie. Trăim parcă o iarnă antinapoleoniană și așa-zisul război al fotbalului este și el influențat de aceste zgribuliri imaculate ale vremii. S-a jucat întînit mai greu acest final de sezon, dar fiind la ora bilanțurilor, se poate afirma că satisfacțiile unui an plin de reușite pentru fotbalul nostru ne-a făcut pe noi, suptorii jocului, să trecem totuși mai ușor. Sîntem parcă mîngiați de privirile curioase, ce tind spre admirație, ale celor atît de mulți care ne înconjoară, chiar dacă nu toți am fost artiștii izbînzilor acestui an. Oricum, bransa noastră este interpretată la superlativ și lucrul acesta, atît de rar în ultimii ani (nu vreau să-i număr), ne aduce și nouă o mîngiere de care avem nevoie. Per totuși, pentru fotbal este bine, deși, firesc, jocul acesta își are în fiecare an victimele și nefericiții săi învinși. Altfel, nici nu s-ar putea...

Campionatul este pe sfîrșite, dar la ora la care scriu încă nu s-a „tras” marele duel Dinamo — Steaua, eternul derby al campionatului nostru, cum ar spune ziarul de specialitate.

Numai că această dispută, ce nu poate fi pașnică nici la noi și nicăieri atunci cînd se întînesc „firmele” suflării dive, a devenit în ultimul an un fel de „ruletă rusă” în care pistolul are un butoi de două gloanțe... încercat, se trage pe rînd, de la 1 metru distanță, cu ochii închiși, iar pe care scapă în câștigător după prima rundă are toate șansele să nu mai fie nevoie să participe la a doua... îmbrăcînd tricoul învingător. Ce va fi? Steaua pornește favorită prin poarta recîștigată de joc cu care se va prezenta pe teren. Un teren ce poate fi greu, avantajînd echipa mai bine pregătită fizic — Dinamo; și estompînd în serie de Waterloo circulația de baze a cavaleriei steliste. Mă opresc aici, fiecare echipă avînd plusurile și minusurile ei. Un lucru mi se pare mai important. I-am văzut pe actorii de marcă ai acestor echipe de multe ori în ultimul timp luînd masa împreună. Frumos și m-aș încumeta să spun că, parcă, precum în timpurile noastre.

Pe atunci meciurile, care erau mai puțin aprige ca acum, și mai încercate de fair-play, se continuau în agape și după, nu numai se pregăteau, hai să spunem și prin acest mijloc de epurare al prieteniei, sper, adevărate și sincere. Ar fi păcat ca pasiunile duse pînă la extrem din afara gazonului și străine gazonului să inspire porniri primare celor care trebuie să-i coloreze prin mișcarea lor cît mai plăcut.

Oricum, jucătorii acestor echipe ce domină cu o autoritate unică și pilduitoare pentru întreaga lume campionatului nostru au fost artiștii de excepție ai acestui sezon fotbalistic. Și-au dus echipele lor în sferturile cupelor europene, performanță ce nu stă la îndemîna oricărui soccer și a luat un prim avans datorită de mari speranțe pentru calificarea națională la mondialul italian.

Jucătorii Stelei și-au recîștigat bucuria aprigă de a pasa cu care au surprins mai întîi Europa și ne-au confirmat acest lucru în dubla manșă disputată în fața destul de modestel (după mine) campioane a U.R.S.S.-ului, Spartak Moscova.

Dinamo a trecut mai greu decît ne închipuim sau s-a scris, „transmis”, și comentat de aprigii scoțieni ai lui Dundee United, al căror pressing și presionare feroce, declanșate în special în jocul retur, puteau să hărăzească alt scor partidel. Împreună însă, individualitățile de nivel internațional ale acestor echipe care compun naționala ne-au adus speranța că după 20 de ani sîntem destul de aproape de a ne număra printre primii 24 (și nu 16, cum a fost în 1970) din lume.

Nu am avut în față, ce-i drept, niște adversari cu o forță periculoasă de joc în bulgari și greci, dar prin felul atît de sigur în care au evoluat, tricolorii m-au făcut să întuiesc că sînt la ora actuală printre primii opt din lume și nu din Europa, într-o posibilă clasificare realistă și nu sentimentală. Afirm acest lucru cu convingerea că deținem în reprezentativă 7-8 jucători pe care i-ar dori orice echipă din elita fotbalului mondial, și îi și numesc: Iovan, Rotariu, Sabău, Mateuț, Hagî, Lăcătuș și Cămătaru. Într-un posibil clasament pe posturi, într-o așezare clasică a momentului, așa cum mai face din cînd în cînd „Gazeta dello Sport”, „Marea” sau „France Football”, eu siguranță că aceste nume ar apare în primele 5 locuri.

Problema de interpretare a acestei generații destul de tinere se mai pune și altfel. Au apărut ei, oare, din spuma unui fotbal ardent, încercat de muncă, competență și corectitudine sau sînt fructul hazardului de excepție care poate aduna la un anumit interval de ani o distribuție de gală pe o scenă destul de indolență pe plan local... Înclin spre a doua variantă, cu rezerva pe care v-o propun și dumneavoastră stimat cititori să ne-o luăm, de a judeca așteptînd cu răbdare și înțelegere efectele acestei rațiuni de a concentra sub orice formă și cu toate mijloacele jucătorii răsăriți la cîteva echipe, răsăfate apoi, ca o consecință, și pe planul obținerii rezultatelor. Pentru că este destul de greu de acceptat o invincibilitate ce începe să semene cu o luptă prea repetată între Gulliver și... ce pitici mai apar prin preajmă. Despre campionat vom mai vorbi în numărul viitor, atunci cînd monomul lui va fi stabilit după toate jocurile primei părți. Aș vrea, și nu în încheiere, să prezint, așa cum se mai obișnuiește, primii patru fotbaliști ai anului după opinia mea: Hagî, Sabău, Mateuț, Lăcătuș. Îi vom comenta tot în numărul de început de an. Pînă atunci, La Mulți Ani! și îndeplinirea tuturor dorințelor în Noul An pentru toți oamenii „vetrelor” noastre, vă urează și...

Cornel DINU
Steaua Păcat de condițiile improprii în care s-a jucat acest derby. Oricum, rezultatul alb care s-a înregistrat le convîște ambelor echipe, dar mai ales iubitorilor fotbalului căci, înregul nostru campionat este amînat în primul rînd de cele două combatante).

Dincolo de bine și de rău

„Mici nimicuri”

ADMINISTRATORUL. La vîrsta priverii senine spre timpul trecut, Ioan Pop (n. 1922), pensionar, s-a gîndit să-și petreacă bătrînețile activ. Lucru cît se poate de frumos, mai ales că munca poate prelunge viața, spulberînd falsa iluzie de marginalizat, de „dat la o parte”. Numai că, avea să se vadă, Ioan Pop nu s-a purtat de la înălțimea vîrstei, nu a dovedit că are înțelepciunea pe care o viață ar fi trebuit să i-o dea. Din aprilie 1984 pînă în iulie 1986, Ioan Pop a fost administrator la Asociația de locatari nr. 40 din Tîrgu-Mureș. În această perioadă el a delapidat (prin fals intelectual și uz de fals) aproape 57 mii lei, din încasările de la locatari, „uitînd” să opereze în registrul de evidență a operațiunilor bănești un număr de 126 chitanțe... Un finis poticnit al existenței, fără glorie, fără aplauze.

Un finis poticnit al existenței, fără glorie, fără aplauze.

Cristian TOPAN Scări
Premiul revistei „Vatra” la Salonul Umorului, Tîrgu-Mureș — 1988

GĂINARIIL. „A te ține de găinării” are conotații multiple. Pentru Gabor Tiberiu, Rafi Miklos, Miklos Gabor (zis „Habori”) și Miklos Gabor — tînrul, expresia de mai sus a avut o conotație concretă. Ei se ocupau, pur și simplu, cu furatul găinilor. În formulă completă sau „cite doi”. Ca vulpile șirete și nesătule, „vulpoi” din Singeorgiu de Mureș au prădat ne-numărate cotețe, ca apoi să-și încheie nopțile furturilor, nu o dată, mai ales Rafi Mihail și Miklos Gabor („Habori”), împreună cu concubinele lor, Gerebenes Susana și Gerebenes Rozalia, în veritabile chiolhanuri. Pînă cînd s-a găsit un ac și pentru acest cojoc de împrumut al „găinarii”.

CĂLĂTORIE DUS-ÎNTORS. Iuliu Szöcs, Constantin Adomnicăi și Samule Tofalvi s-au întîlnit în penitenciar sub semnul aceleiași infracțiuni: trecerea frauduloasă a frontierei. După executarea pedepsei, cei trei s-au

hotărît „să-și încerce din nou norocul”, cu intenția de a se stabili într-un stat occidental, neținînd seama de faptul că lasă acasă soții, copii, prieteni... Cazul este astfel de infracțiuni este foarte diversă, minți infierbîntate „inventînd” tot felul de căi posibile de a trece „dincolo”. Cei trei s-au hotărît „să călătorească” cu trenul. Aflînd ei că în stația de încărcare a vagoanelor de la ILEFOR Tîrgu-Mureș se încarcă un vagon cu mobilă cu destinația R.F.G., s-au aprovizionat cu alimente, apă etc. și în seara zilei de 5 aprilie 1987 au reușit să intre în vagon fără a fi observați. A doua zi vagonul a fost atașat unei garnituri de tren și „călătoria dus” a celor trei a început. Cîte visuri, cîte iluzii n-au plîsmuit cei trei în întunericul vagonului. La 17 iunie, „cu bilet-întors”, de data aceasta cu TAROM-ul, via Otopeni, cei trei au revenit nu numai la Tîrgu-Mureș ci și „de unde au plecat”. Cei dragi îi aveau astfel mai aproape și-și așteptau să se întoarcă acasă.

Augustin ARDELEANU
B. Nicolae